

Asia: VN/18098/2025

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu julkinen toimija

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

-

Perustelut tiiviisti

- Ehdotuksen tavoitteet ovat hyviä. Ehdotuksessa on esitetty hyviä keinoja lastensuojelulaitosten turvallisuuden lisäämiseksi, sijoitettujen lasten rajattomaan käyttöön puuttumiseksi ja sijaishuollon tarkoituksen toteuttamiseksi paremmin. Edunvalvojan sijaisen hakemiseen ja lapsen tutkimista koskevan luvan antamiseen liittyvät uudistukset selkeyttävät prosessia hallinto-oikeuden näkökulmasta ja lapsen näkökulmasta nopeuttavat sitä. Kiireellisen sijoituksen jatkamisen voimassaoloajan lyhentämisessä on riskinä huostaanoton valmistelun laadun heikentyminen sekä turhien huostaanottohakemusten ja niiden täydennyttämisen tarpeen lisääntyminen.

2. Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

-

Perustelut tiiviisti

-

3. Mikä seuraavista vaihtoehtoista olisi mielestänne tarkoituksenmukaisin tapa järjestää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välinen rajapinta? Valitkaa yksi ja perustelkaa vastauksenne.

Nyt esitetty ratkaisu

Perustelut tiiviisti

- Esitetty ratkaisu yksinkertaistaa sääntelyä, ja sillä voidaan mahdollisesti kohdistaa resursseja tehokkaammin sekä madaltaa perheiden kynnystä tuen vastaanottamiseen, jos se tapahtuu sosiaalihuollon eikä lastensuojelun palvelujen alaisuudessa. Toisaalta palvelujen tai asiakkuuden nimeämisellä ei liene tuen vastaanottamisen kannalta niin suurta merkitystä kuin ehdotuksessa on ajateltu.

4. Lausuntopalaute lukuun 1 (Yleiset säännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 1 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

- Määritelmien sisällyttäminen lakiin on hyvä asia. Luku vastaa muuten pitkälti nykyisen lain toimivaksi osoittautuneita säännöksiä.

5. Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla muutoksella olevan lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen ja päättymiseen?

- Ehdotuksen mukaiset asiakkuuden alkamisen edellytykset vastannevat suurelta osin nykyistä käytäntöä ainakin Turun hallinto-oikeuden tuomiopiirissä. Ehdotetun pykälän 2 momentti voi ehkäistä tilanteita, joissa lapsen ja perheen tuen tarpeet eivät tule riittävällä tavalla esiin eikä perheen tilannetta seurata ja perhettä tueta riittävästi. Asiakkuuden alkamisen ja päättymisen edellytysten määrittely ehdotetulla tavalla voi johtaa aktiivisempaan perheen ja lapsen tuen tarpeen arvioimiseen ja tukitoimien järjestämiseen.

6. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevan asiakasmitoituksen joustavoittamisesta mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

- Joustamaton asiakasmitoitus lienee ainakin osasyynä käytännössä joskus ilmenneisiin tilanteisiin, joissa johtava sosiaalityöntekijä on ollut sekä lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä että päätöksentekijä/hakija. Joustavampi mitoitus voi näin ollen estää toimivaltavirheitä.

7. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

- Ehdotetusta pykälästä itsestään ei tule ilmi, että kyse on sosiaalityöntekijän ydintehtävistä eikä tyhjentävästä luettelosta, kuten ehdotuksen perusteluissa todetaan. Säännös voi selkeyttää asiakasperheille lastensuojelun sosiaalityöntekijän toimenkuvaa ja valtuuksia. Olisiko tehtävät kuitenkin parempi määritellä yleisesti lastensuojeluviranomaisen kuin nimenomaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtäviksi?

8. Lausuntopalaute luvusta 3 (Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 3 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta sekä vaikutuksista.

- Ehdotetut säännökset vastaavat pääosin nykyisiä vastaavia säännöksiä, jotka ovat osoittautuneet pääosin toimiviksi. Tulkintaongelmia on liittynyt kotikuntalain mukaiseen kotikunnan käsitteeseen ja myös asuinkunnan määrittelyyn, koska perheet saattavat muuttaa tiheästi ja perheiden tai lasten asumiseen voi liittyä monenlaista epäselvyyttä tai epämääräisyyttä.

9. Lausuntopalaute luvusta 4: Onko ehdotus, jonka mukaan lupa lapsen tutkimiseen annettaisiin jatkossa hyvinvointialueen viranhaltijan päätöksellä hallinto-oikeuden sijaan, mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

- Ehdotus mahdollistaisi tarvittavat tutkimukset nykyistä nopeammin ja oikea-aikaisesti. Nykyisin tällaisia asioita on hallinto-oikeudessa vähän. Syynä voi olla se, että asia menettää hallinto-oikeusprosessin hitauden vuoksi merkityksensä. Kun asiat tulisivat hallinto-oikeuteen valitusasioina, voitaisiin hallinto-oikeuden niitä koskevien päätösten osalta säätää kiellosta valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen, koska kyseessä on merkitykseltään esimerkiksi kiireelliseen sijoitukseen rinnastuva asia.

10. Selkiyttävätkö luvun 4 ehdotukset lastensuojelun päätöksentekosääntelyä?

Osittain

Perustelut tiiviisti

- Tarkoitus säätää toimivallasta kootusti on hyvä, mutta ehdotettu luku on vaikealukuinen ja siihen sisältyy epäselvyyksiä tai epäloogisuutta ja myös päällekkäisyyttä ehdotetun lain muiden säännösten kanssa. Kaikki toimivaltaa koskevat säännökset eivät myöskään sisälly ehdotettuun 4 lukuun. Esimerkiksi rajoitustoimenpiteitä koskevasta toimivallasta säädetään eri luvuissa, kun taas huostaanottoa koskevasta toimivallasta säädetään sekä luvussa 4 että luvussa 9. Ehdotetun 25 §:n otsikko ei vastaa kaikilta osin sen sisältöä, koska siinä säädetään vastuusosiaalityöntekijän lisäksi myös muun sosiaalihuollon viranhaltijan päätösvallasta. Lisäksi jako 24 §:n ja 25 §:n välillä on epäselvä. Ehdotetussa 26 §:ssä säädetään paitsi toimivallasta, myös lapsen tutkimista koskevan luvan myöntämisen edellytyksistä.

11. Lausuntopalaute luvusta 5: Onko ehdotus edunvalvojan palkkioiden ja kulukorvausten rajaamisesta ja yhdenmukaistamisesta valtioneuvoston asetuksella mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia (etenkin taloudellisia) arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

- Palkkioiden ja korvausten rajaaminen ja yhdenmukaistaminen on kannatettavaa, joskin herättää huolta siitä, saadaanko edunvalvojiksi tarvittaessa juristitaustaisia henkilöitä, mikäli palkkio (100 euroa/tunti) on alempi kuin oikeusapupalkkio. Todennäköisesti edunvalvojien määrääminen lisääntyy ja kustannukset kasvavat. Hyvinvointialueen velvollisuus hakea (vrt. nykyisin mahdollisuus hakea) edunvalvojan sijaisen määräämistä johtaa todennäköisesti edunvalvojan sijaisen määräämisiin nykyistä useammin tilanteissa, joissa edunvalvoja on tarpeen tai ainakin hyödyksi, ja edunvalvoja myös määrättäneen nykyistä aiemmassa vaiheessa, mikä voi nopeuttaa asian käsittelyä hallinto-oikeudessa. Ehdotuksessa puhutaan rikosrekisteriotteen esittämisestä käräjäoikeudelle ja toisaalta ”tuomioistuimen” antamasta edunvalvojan määräyksestä. Nykyisin myös hallinto-oikeus voi määrätä edunvalvojan sijaisia käsiteltävänä oleviin asioihin. Onko ehdotuksessa otettu huomioon, miten ehdotettu sääntely suhtautuu oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 28 §:ään? Missä tilanteissa ja minkä säännösten nojalla hallinto-oikeus voi määrätä edunvalvojan sijaisen? Pääsääntöisesti sinänsä yleensä tarkoituksenmukaisinta on, että edunvalvojan sijaisen määrää käräjäoikeus, jonka antamat määräykset voivat kattaa muitakin asioita kuin hallinto-oikeudessa vireillä olevat asiat.

Muut mahdolliset huomiot lastensuojelun edunvalvontaa koskevasta sääntelykokonaisuudesta?

-

12. Muu lausuntopalaute luvusta 5 (Lapsen osallisuus): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 5 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

- Säännökset vastaavat enimmäkseen nykyisiä säännöksiä, jotka ovat toimineet riittävän hyvin. Velvollisuus ohjata lasta oikeusavun piiriin voisi olla vahvempi kuin ehdotetun 33 §:n ”tarvittaessa” lapsen oikeusturvan parantamiseksi ja sen välttämiseksi, että lapsella ja vanhemmalla on eturistiriitatilanteessa sama avustaja. Edellä mainittu koskee erityisesti huostaanottoasioita.

13. Lausuntopalaute luvusta 6 (Menettelysäännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 6 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

- Säännökset vastaavat enimmäkseen nykyisiä säännöksiä, jotka ovat toimineet riittävän hyvin. Hallinto-oikeuden näkökulmasta on informatiivista kirjata, miksi asianosaiset eivät ole osallistuneet lapsen asiassa järjestettäviin neuvotteluihin. Ehdotuksen perustelujen mukaan ehdotetussa laissa on tarkoitus tarkentaa oheishuoltajille ja muille läheisille maksettavia palkkioita ja korvauksia. Ehdotettu 38 §:n 3 momentti vastaa kuitenkin nykyistä lastensuojelulain 32 §:n 3 momenttia. Toteutuuko edellä mainittu tavoite? Mikäli oheishuoltajalle on tarkoitus maksaa suuruudeltaan täysin samaa palkkiota ja korvausta kuin perhehoitajille, tulisi tämän ilmetä säännöksistä selvästi. Nykyisin joillain hyvinvointialueilla on ollut käytäntönä maksaa oheishuoltajille lakisääteisiä minimipalkkioita ja -korvauksia ja perhehoitajille lakisääteistä suurempia palkkioita ja korvauksia.

14. Lausuntopalaute luvusta 7 (Lastensuojelun avohuolto): Ovatko lastensuojelun avohuoltoa koskevat ehdotukset mielestänne kannatettavia?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

15. Lausuntopalaute luvusta 8 (Lapsen kiireellinen sijoitus): Onko kiireellisen sijoituksen jatkoa koskeva ehdotus (keston lyhentäminen 30 vuorokaudesta 14 vuorokauteen) mielestänne kannatettava?

Ei

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

- Kiireellisen sijoituksen jatkamisen voimassaoloajan lyhentämisessä on riskinä huostaanoton valmistelun laadun heikentyminen sekä hallinto-oikeudessa turhien hakemusten ja hakemusten täydennyttämisen tarpeen lisääntyminen, mikä voi viivästyttää asioiden selvittämistä ja ratkaisemista. Ehdotettu kiireellisen sijoituksen jatkoon voimassaoloaika on lyhyt erityisesti huostaanoton valmistelua ajatellen, kun otetaan huomioon myös hallintolain mukainen kuulemisvelvollisuus.

16. Lausuntopalaute luvusta 9 (Huostaanotto): Onko huostaanottoa koskeva ehdotus (50 §) mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

- Ehdotettu huostaanoton edellytyksiä koskeva säännös vastaa pitkälti nykytilaa. Muutoksen, jonka mukaan huostaanottoon voidaan ryhtyä vain, jos 38 §:ssä tarkoitettu läheisverkostosijoitus ei ole mahdollinen ja lapsen edun mukainen, vaikutuksia on vaikea arvioida. Läheisverkoston kartoittamiseen ja läheisten oheishuoltajaksi ryhtymishalukkuuden selvittämiseen tarvitaan yleensä aikaa, eikä läheisverkoston kartoittamista koskevan edellytyksen tulisi muodostua ehdottomaksi huostaanoton esteeksi tilanteessa, jossa kotona oleminen ei selvästi ole mahdollista tai ainakaan lapsen edun mukaista, lapsella on jo läheisverkoston ulkopuolinen sijoituspaikka ja läheisverkoston kartoitus on kesken. Ehdotetun 52 §:n kuulematta jättämisen edellytyksiin tarvittaisiin jonkinlaista poikkeamisperustetta myös tilanteisiin, joissa kuuleminen on yksinkertaisesti mahdotonta (esim. sotatilanteet ulkomailla). Huostaanottoa koskevan päätöksenteon osalta tulisi edelleen harkita kaikkien huostaanottopäätösten tekemistä viranhaltijapäätöksinä hyvinvointialueella. Tätä puoltaisi tilanteen ratkeamisen nopeus. Toisaalta nykytilan säilyttämistä puoltaa se, että asiakkaat näkevät hallinto-oikeuden puolueettomana instanssina, jolloin he todennäköisemmin hyväksyvät ratkaisun. Ehdotettu 57 §: 2 momentti huostassapidon lopettamisen edellytyksistä on hyvä ja vastaa käytännön tarpeisiin, koska tällaisia tilanteita esiintyy käytännössä.

17. Lausuntopalaute luvusta 10 (Kodin ulkopuolinen sijoitus): Onko kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevien säännösten täsmentäminen ja vastuunjaon selkeyttäminen ehdotetulla tavalla mielestänne kannatettavaa?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

18. Lausuntopalaute luvusta 11 (Laitoshoito): Onko ehdotus lastensuojelulaitoksen asuinyksikön henkilöstömitoituksen täsmentämisestä ja osittaisesta joustavoittamisesta (ml. lapsikohtainen vähimmäismitoitus 1 työntekijä/lapsi sekä mahdollisuus suhteuttaa mitoitusta sijoitettujen lasten lukumäärään) mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

19. Onko ehdotus turvahenkilöä koskevaksi sääntelyksi, jossa turvahenkilön tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä, mielestänne toimiva?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

20. Lausuntopalaute luvusta 12 (Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 12 säännöksistä 90 § (yhteydenpidon rajoittaminen) ja 93 § (henkilöntarkastus) ja niiden käytännön toimivuudesta ja vaikutuksista.

- Mahdollisuus yhteydenpidon rajoittamiseen sosiaaliseen verkostoon on ehdottoman tarpeellinen. Sitä ja henkilöntarkastusta koskevat ehdotetut säännökset vaikuttavat toimivilta.
- Rajoitusten käytön yleisiä edellytyksiä koskeva 88 § vastaisi ehdotuksen mukaan nykyisen lastensuojelulain 61 a §:ää, jonka soveltamisesta ja merkityksestä on ollut hallinto-oikeudessa epäselvyyttä, koska kaikkien rajoitustoimenpiteiden käyttäminen näyttäisi edellyttävän kaikkien kohtien (1–6) täyttymistä, mutta kaikki kohdat eivät sovellu kaikkiin rajoitustoimenpiteisiin ja -tilanteisiin. Ongelmallisia ovat erityisesti kohdan 3 (rajoituksen käyttäminen on välttämätöntä lapsen oman taikka muiden henkilöiden terveyden vakavan vaarantumisen vuoksi, ruumiillisen koskemattomuuden turvaamiseksi taikka merkittävän omaisuusvahingon ehkäisemiseksi) ja 5 (lapsen mielipide rajoituksesta on selvitetty 28 §:n mukaisesti, ellei se ole ilmeisen mahdotonta) edellytykset. Mainitun pykälän tarpeellisuutta ja merkitystä tulisi miettiä ja tarvittaessa täsmentää.

21. Lausuntopalaute luvusta 13 (Jälkihuolto): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 13 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

-

22. Lausuntopalaute luvusta 17 (Voimaantulo): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita voimaantuloa koskevista säännöksistä ja niiden vaikutuksista.

- Säännökset vaikuttavat toimivilta, mutta siirtymäsäännöksen muotoilussa on virhe. Voisiko siinä todeta esimerkiksi ”hakemusasiaan eikä valitukseen, joka tehdään ennen tämän lain voimaantuloa annetusta päätöksestä”?

23. Lausuntopalaute ehdotuksesta koskien lisärahoitusta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa: Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita TUVA-koulutuksen rahoitusta koskevasta säännöksestä ja sen vaikutuksista.

-

24. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

-

25. Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksen 38 §:n 3 momentilla mahdollisesti olevan?

-

26. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen muista vaikutuksista?

-

27. Vapaamuotoiset huomiot

Valitettavasti sairastumisen takia valmistellun lausunnon lähettäminen jäi määräpäivän 8.6. jälkeen, mutta se on lähetetty ennen kuin ylinnä mainittu määräpäivä 15.6. on.

Kaijanen Seija
Turun hallinto-oikeus